

FAGBOKFORLAGET

**Handbok for
førstegongsforskaren**

ROAR STOKKEN, ELLEN ANDENES,
FINN OVE BÅTEVIK, BJARTE FOLKESTAD

HANDBOK FOR FØRSTEGONGS- FORSKAREN

DEN GODE EMPIRISKE OPPGÅVA
I SOSIALT ARBEID

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2022 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-4340-2

1. utgåve / 1. versjon 2022
E-utgåva er basert på 1. trykte utgåve: ISBN 978-82-450-4099-9

Elektronisk framstilling: John Grieg, Bergen

Framsidedesign ved forlaget
Framsideillustrasjon og designelement ved Fotland Media

Spørsmål om denne boka kan rettast til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er verna etter åndsverklova.
Utan uttrykkjeleg samtykke er eksemplarframstilling
berre tillaten når det er heimla i lov eller avtale med Kopinor.

Innhald

Om boka	11
---------------	----

DEL 1 Å SKRIVE OPPGÅVE

Kapittel 1 Det overordna	17
1.1 Kva skal oppgåva handle om?	19
1.2 Kva skal problemstillinga vere?	23
1.3 Kva er den empiriske og teoretiske basisen?	24
1.4 Kva om ein ikkje har empiri?	26
1.5 Kva er relevansen?	28
1.6 Korleis kan ein vere kritisk?	30
1.7 Korleis kan engasjementet bli ein fordel?	31
1.8 Kva etiske vurderingar må gjerast?	32
Temaval og innhenting av datamateriale.....	33
Datamaterialet	34
Teksten	37
1.9 Korleis gjennomføre skriveprosessen?	39
1.10 Korleis få det beste ut av rettleiinga?	41
1.11 Korleis få det beste ut av medstudentar?	43

Kapittel 2 Verkemiddel i akademisk skiving	47
2.1 Utgreiing	48
2.2 Argumentasjon.....	50
2.3 Drøfting.....	52
2.4 Faguttrykk	55
2.5 Bruk av pronomen	57

Kapittel 3 Strukturen og sammenhengen	61
3.1 Samanheng på mange nivå	61
Samanheng på oppgåvenivå	61
Samanheng på kapittelnivå	62
Samanheng på delkapittelnivå	62
Samanheng på elementnivå	62
3.2 Standardstrukturen	62
Innleiinga	63
Kunnskapsgrunnlag	63
Metode	65
Funn	66
Diskusjon	66
Konklusjon	66
Anna	67
3.3 Kapitteloppbygging	67
Innhaldet i det innleiande delkapittelet	67
Innhaldet i hovuddelane	68
Innhaldet i det avsluttande delkapittelet	70
Systemet i oppbygginga	72
3.4 Verkemiddel for samanheng	73
Bruer	73
Peikarar	74
Aktualisering	75
Overskrifter	75
3.5 Avvik frå det vi anbefaler	76
 Kapittel 4 Å bruke kjelder	 79
4.1 Å søkje etter kjelder	80
4.2 Kjeldebruk	82
4.3 Plagiat	83
4.4 Referansestilar	84
4.5 Hovudreglar for referering	85
4.6 Spesielle kjelder	87
Lover o.l.	87
Nettressursar	88
Sosiale medium	89
Dokument ein har 'fått'	89
Avhandlingar og oppgåver	90
Kompedium	90

4.7 Sidetal i kjelder	90
4.8 Kva kjelder kan nyttast?	91
4.9 To typar sitat	93
Direkte sitat	93
Indirekte sitat	94
4.10 Referansar i utgreiingar og drøfting	95
4.11 Typiske feil	98
Sekundærkjelder	98
Plassering av punktum	99
Antologiar og andre redigerte bøker	99

DEL 2 METODISKE VURDERINGAR

Kapittel 5 Oppstarten 105

5.1 Frå tema til problemstilling	107
5.2 Problemstillinga som kompass i ukjent landskap	108
5.3 Utvikling av problemstillingar	110
5.4 Ulike typar problemstillingar	111
5.5 Konkretisering og presisering	113
5.6 Utforming av forskingsspørsmål	114
5.7 På veg ut av startblokka	118

Kapittel 6 Frå problemstilling til forskingsdesign 121

6.1 Grunnleggjande val – ulike dimensjonar	122
Tal aktørar	123
Type data	123
Tid	124
Teori	125
6.2 Forsking i praksis – vegar å gå	126
Intervjustudien – nokre val og vurderingar	127
Den kvantitative studien – nokre val og vurderingar	130
Casestudien – nokre val og vurderingar	132
6.3 Når fundamentet er lagt	134

Kapittel 7 Produksjon av data 137

7.1 Datagrunnlaget	137
Utvalet	138
Materialet	139
7.2 Spørjeundersøking	140

7.3	Observasjon	142
	Skjult, open, aktiv, passiv	143
	Sjølve observasjonen	145
7.4	Dokumentstudiar	146
7.5	Kvalitative intervju	148
	Fokusgruppeintervju	149
	Gjennomføringa	149
	Vurderingane	150
	Intervjuguiden – rettesnora for samtalen	152
	Sende intervjuguiden på førehand?	155
	Kva spør ein (ikkje) om?	155
7.6	Endelege vurderingar	156

Kapittel 8 Analyse av kvalitative intervju 159

8.1	Transkribering	160
8.2	Koding	162
8.3	Kodegruppering	163
8.4	Tekstkondensering	165
8.5	Delane og heilskapen	168

DEL 3 Å SKRIVE KAPITTEL

Kapittel 9 Innleiinga	173
9.1 Innleiinga til innleiinga	174
Introduksjon av tema	175
Litteratur som belyser	176
‘Holet’ i litteraturen	177
Relevansen	177
Korleis finne ut	177
9.2 Hovuddelen av innleiinga	178
Kontekst	178
Aktualisering	178
Litteratur	180
Metode	181
Nytteverdien	182
9.3 Avslutninga av innleiinga	182
9.4 Leseguide	184

Kapittel 10 Kunnskapsgrunnlag	187
10.1 Bakgrunn	188
10.2 Teori	191
10.3 Forsking på feltet	195
Kapittel 11 Metode	199
11.1 Forskingsdesign.....	200
11.2 Utval.....	203
11.3 Intervju	205
11.4 Transkripsjon.....	207
11.5 Observasjon	207
11.6 Dokumentstudiar	210
11.7 Analyse	210
11.8 Etikk	212
11.9 Kvalitet	214
11.10 Avslutning	216
Kapittel 12 Funn	219
12.1 Skrivemåte.....	220
12.2 Struktur	222
12.3 Innleiinga til kapittelet.....	223
12.4 Delkapitla	224
Starten på delkapitla	224
Hovuddelen av delkapitla	225
Slutten på delkapitla.....	226
12.5 Avslutninga av kapittelet.....	227
12.6 Før du startar på diskusjonen	228
Kapittel 13 Diskusjon	229
13.1 Skrivemåte.....	230
13.2 Struktur	231
13.3 Delkapitla	232
Innleiing.....	232
Hovuddel.....	232
Avslutning	235
13.4 Før du skriv konklusjonen	235

Kapittel 14 Konklusjon	237
14.1 Svaret på problemstillinga.....	237
14.2 Relevans.....	239
14.3 Løfte bidraget.....	240
14.4 Innhaldet i kapitlet.....	242
Svare på problemstillinga.....	242
Vise relevans.....	244
Samfunnsrelevans.....	244
Fagleg relevans.....	245
Avslutning.....	246
 Kapittel 15 Dei andre delane	249
15.1 Tittel.....	249
15.2 Samandrag.....	250
15.3 Forord.....	252
15.4 Kjeldeliste.....	252
15.5 Sidenummerering.....	252
15.6 Vedlegg.....	253
15.7 Skrive kven ein er?.....	254
 Til slutt	255
 Kjelder	256
 Stikkordregister	258

Om boka

Denne boka skal hjelpe deg med å skrive ei god bacheloroppgåve. Målet er at du kan bruke mindre energi på å finne ut korleis du skal skrive, og at du dermed kan bruke meir energi på innhaldet i det du skriv.

Ei god bacheloroppgåve vert i prinsippet skriven på same måten som ei masteroppgåve og ei doktoravhandling. Det er dei same forventningane til struktur og logikk som ligg til grunn. Vi nyttar difor oppbygginga og logikken i den gode forskingsartikkelen som ei rettesnor for den gode bacheloroppgåva. Både forskingsartikkelen og bacheloroppgåva skal til dømes skape ny kunnskap, men krava er ulike. Det gjeld krav til måten ein skriv på, krav til metoden ein nyttar, krav til den kunnskapen ein produserer, og krav til form og innhald elles.

Om vi samanliknar forskning med fotball, så kan vi tenkje oss at bacheloroppgåva er norsk 6. divisjon og den gode forskingsartikkelen er Premier League. Reglane i kampen er dei same i norsk 6. divisjon og Premier League, men publikum på 6.-divisjonskampen har nok heilt andre forventningar enn dei som tek turen til England for å heie på eige favorittlag. Slik er det også med bacheloroppgåva i høve forskingsartikkelen. Sjølv om ein 'berre' skriv ei bacheloroppgåve, så kan mange ha både glede og nytte av den, sjølv om den ikkje er like 'bra' som ein forskingsartikkel.

Som forfattarar av boka byggjer vi på erfaringar frå rettleiing av mange studentar, lesing av mange bacheloroppgåver og erfaringar med å skrive og få tilbakemeldingar på eigne tekstar. Utgangspunktet for boka var at vi alle har skrive ulike former for tilbakemeldingar til studentane. Med desse som utgangspunkt laga vi tekstar som studentane fekk før dei byrja å skrive. Vi fekk tilbakemeldingar på tekstane frå studentane, oppdaga svakheiter i rettleiingssituasjonen og såg resultatet i studentane si skriving. Dette har

utan tvil heva kvaliteten på boka og aukar sjansane for at du som student skal ha nytte av boka når du jobbar med di første empiriske oppgåve.

Vi har gjort nokre strategiske val i det vi har teke med og utelate i boka. Kva som vert vurdert som ‘beste praksis’ med omsyn til skriving, tilnærming, metode og fokus, varierer mellom fagfelt, fagmiljø og tradisjon. Vi har valt å løfte fram dei tilnærmingsmåtane som er mest aktuelle for ein bachelorstudent på tvers av dei fagfelte vi skriv for. Samtidig opplever vi at studentane kan vere vel snevre i val av tilnærming og metodar. Det viser i alle fall erfaringane med eigne studentar. Difor prøver vi vise nokre eksempel på ulike vegar å følgje i val av metodar, inkludert vegar som vi kunne ønskje vart meir brukte enn dei er blant våre studentar.

Fokuset i denne boka er som du ser, på oppgåva di som produkt og resultat. Vi ønskjer deg som skal bruke boka, lykke til, og håpar at boka vår gjer at jobben din i større grad kan handle om innhald og i mindre grad om form. Om du treng hjelp til skriveprosessen, er til dømes Stuvøy, Tøndel og Tjora (2021) og Storø (2019) bøker som kan vere til god hjelp. Om det er forskingsprosessen du treng hjelp til, kan til dømes Jacobsen (2015) og Tjora (2021) vere nyttige.

DEL I

Å SKRIVE OPPGÅVE

Å skrive oppgåve

Boka er delt i tre delar. Den første handlar om det generelle ved oppgåveskriving. Den andre delen handlar om korleis ein kan skape god empiri, medan den tredje handlar om korleis ein skal skrive dei ulike kapitla.

I denne første delen som handlar om det generelle ved oppgåveskriving, ser vi først på nokre overordna spørsmål ein må ta stilling til. Deretter ser vi på verkemiddel i akademisk skriving før vi ser nærare på korleis ein bør strukturere og skape samanheng i oppgåva. Til slutt handlar det om bruk av kjelder. Alt dette omhandlar slikt som gjer det lettare å få fram budskapen i ei oppgåve.

Kapittel 1

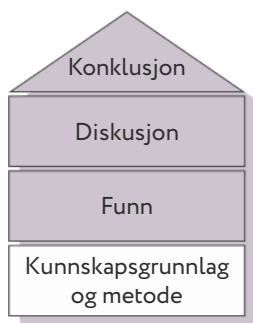
Det overordna

Du som les denne teksten, skal truleg skrive ei empirisk basert oppgåve innanfor eit samfunnsvitskapleg emne. Då skal du skrive om ein forskingsprosess og resultatet av den på ein vitskapleg måte. Vitskapsteoretisk forståing og vitskapleg metode er føresetnaden for at prosessen og resultatet kan reknast som vitskap. Måten du skriv på, er likevel nøkkelen som avgjer om lesaren aksepterer det som vitskap. Denne boka er meint å hjelpe deg med å skrive oppgåva di slik at ho vert akseptert som vitskap.

Kvalitet på akademisk skriving handlar om to ting: innhald og form. Sjølv om forma er viktig, er innhaldet viktigare. Det viktigaste ved innhaldet er at du skaper ny kunnskap. Denne nye kunnskapen vert kalla bidraget. For at lesaren skal akseptere innhaldet som eit bidrag, må lesaren forstå og akseptere alle stega på vegen. Det er difor viktig at delane omhandlar det dei skal, og at dei gjer det på rett måte. Dei ulike delane i ei slik oppgåve som du skal skrive, er i regelen desse:

- *Innleiing* som syter for at lesaren fattar interesse for det du skriv.
- *Kunnskapsgrunnlag* som presenterer ‘verktøya’ du nyttar til å forstå det du studerer. Denne delen består av:
 - *Bakgrunn* som skildrar konteksten.
 - *Teori* som gjer greie for dei teoretiske perspektiva du nyttar i analysen og diskusjonen for å forstå datamaterialet.
 - *Forsking på feltet* som fortel kva vitskapleg kunnskap det finst om det du studerer.
- *Metode* som gjer greie for korleis du har samla inn og analysert datamaterialet ditt.
- *Funn* viser kva du sit att med etter å ha studert datamaterialet.

- *Diskusjon* som ser funna i lys av kunnskapsgrunnlaget.
- *Konklusjon* som gjer bidraget tydeleg. Det er her du svarar på problemstillinga og drøftar denne.

Figur 1.1 Dei ulike delane av oppgåva

Innleiinga er den aller viktigaste delen av oppgåva, fordi den fortel lesaren kva som skjer i oppgåva og kvifor det skjer. Du inngår rett og slett ein *kontrakt* med lesaren om kva han eller ho kan vente seg utetter i teksten og ikkje minst på slutten. I tillegg skaper innleiinga felles forståing mellom den som skriv og den som rettleier, og om de er fleire som skriv saman skaper, den felles forståing mellom gruppemedlemmene.

Gjennom innleiinga skaper du ei forståing hos lesaren for kva du undersøker og kvifor du gjer det. Du plasserer oppgåva di i ein samanheng. Om vi tenkjer oss at resten av oppgåva er eit bygg med ulike etasjar (sjå figur 1.1), er innleiinga forklaringa på korleis bygget ser ut, og kvifor du byggjer det nett der du byggjer det. Når du forklarar kvifor du 'byggjer oppgåva på ein bestemt stad', gjer du det gjennom 'aktualisering'. Då koplar du innhaldet i oppgåva di til diskusjonar i fagfeltet og samfunnet, til dømes ved å vise til nyheitsartiklar og politiske dokument.

I eit oppgåvebygg dannar kunnskapsgrunnlaget og metode grunnmuren. Denne fortel kvar og korleis det heile skal byggjast. Oppå denne startar du med å utvikle bidraget ditt. Funn delen der du presenterer empirien din, er første etasje, og diskusjonen er andre etasje. Diskusjonen er den delen som ofte har mest å seie for karakteren, sidan det er her det er lettast å vise refleksjonsevne. Konklusjonen er øvste etasje i bygget og inneheld bidraget og dermed det som lesaren skal hugse. På same måten som det er viktig at dei ulike etasjane i eit bygg er tilpassa kvarandre, må dei ulike kapitla i oppgåva vere tilpassa kvarandre.

Kvar del har ulike krav både med omsyn til sjanger og innhald. Den boka som du no les, handlar om korleis du møter sjangerkrava både som heilskap og innanfor kvar del. For å gi praktisk hjelp til korleis du skal skrive, inneheld teksten mange døme. Desse døma er baserte på studentoppgåver,

men ikkje henta ordrett rett frå studentoppgåver. I døma har vi bytt ut dei opphavlege kjeldene med til dømes (Sosionomsen, 2015), (Teorisen, 1965) og (Pedagogsen, 2020). Dette har vi gjort fordi døma illustrerer skrivestil. Dei er såleis ikkje meint som faglege startpunkt for litteratursøk. Samstundes viser fagfeltet som namnet representer, noko om kva du kan forvente å finne av kunnskap i ulike fagfelt.

Den strukturen som er skissert over, er laga for oppgåver som er skrivne på basis av empiri. Det vil seie at den er veleigna når ein sjølv samlar inn kvalitative eller kvantitative data, til dømes gjennom observasjonar, intervju eller arkivert materiale. Den same strukturen kan også nyttast om ein til dømes analyserer filmar eller skjønnlitteratur eller analyserer registerdata frå til dømes SSB. Strukturen fungerer derimot ikkje utan tilpassing om ein skriv eit essay, ei teoretisk basert oppgåve eller ein såkalla metastudie der ein samlar forskning om eit tema for å byggje ny kunnskap på basis av desse. Det er likevel slik at det meste av det som står i denne boka, er relevant også for oppgåver av denne typen.

Første og andre delen av boka omhandlar det som er felles for alle delane. Del III har eitt kapittel for kvar av dei ulike delane i ei empirisk oppgåve. Mange av desse kapitla er relevante også for teoretiske oppgåver. I resten av dette kapittelet ser vi på ein del viktige vurderingar ein må gjere i arbeidet med oppgåva. Mykje av det vi er innom i denne delen, kjem vi tilbake til lenger bak i boka.

1.1 Kva skal oppgåva handle om?

Når ei oppgåve er vurderingspunkt i eit studium, er det nesten alltid fordi det å skrive fører til læring. Ein kan dermed seie at ein skriv oppgåva for å lære. Det er likevel ikkje nok at berre du lærer noko av å skrive oppgåva. Det viktigaste kjenneteiknet på forskning er å skape ny kunnskap som andre kan ha nytte av.

Som rettleiarar har vi sett mange studentar som vil skrive om noko dei har bestemte oppfatningar eller sterke meiningar om. Dette engasjementet kan gi motivasjon, men er også til hinder for ein kritisk distanse til det dei skriv om. Då endar ein lett opp med ei jakt på informasjon som støttar det